

SVET ISLÁMU I. KOZMOLÓGIA A ESCHATOLÓGIA

svet a jeho obyvatelia, nebo, zem, peklo, diabli, *džinnovia*, ľudia, angeológia. stvorenie, „islámske dejiny“, proroci, súdny deň a vzkriesenie.

Pramene:

AL-KISÁ'Í, Abú '1-Hasan, *Kniha o počiatku a konci. Islámské mýty a legendy*, (slov. trans. Ján Pauliny), Bratislava, Tatran, 1980.
Korán, (czech trans. Ivan Hrbek), Praha, Odeon, 1972, a ďalšie vydania

Literatúra:

AMANAT, Abbas, *Apocalyptic Islam and Iranian Shi'ism*, London – New York, I.B. Tauris, 2009.
 AKKACH, Samer, *Cosmology and Architecture in Premodern Islam An Architectural Reading of Mystical Ideas*, New York, State University of New York Press, 2005.
 CHITTICK, William C., *Science of the Cosmos, Science of the Soul: The Pertinence of Islamic Cosmology in the Modern World*, Oxford, Oneworld Publications, 2007.
 COOK, David, *Studies in Muslim Apocalyptic*, Princeton – New Jersey, Darwin Press, 2002.
 HENTSCHEL, Kornelius, *Geister, Magier und Muslime: Dämonwelt und Geisterausstreidung im Islam*, München, Eugen Diederichs Verlag, 1997.
 KŘIKAVOVÁ, Adéla, MENDEL, Miloš, MÜLLER, Zdeněk, *Islám: ideál a skutečnost*, Praha, Panorama, 1990.
 LOWIN, Shari, *The Making of a Forefather: Abraham in Islamic and Jewish Exegetical Narratives*, Leiden, E.J. Brill, 2006.
 NASR, Seyyed Hossein, *An Introduction to Islamic Cosmological Doctrines*, Albany, SUNY Press, 1993.
 PARRINDER, Geoffrey, *Jesus in the Qur'ān*, Oxford, Oneworld, 2003.
 RUSTOMJI, Nerina, *The Garden and the Fire: Heaven and Hell in Islamic Culture*, New York, Columbia University Press, 2009.
 WERNER, Helmut, *Islámská kniha mrtvých*, Hodkovičky, Pragma, 2003.

Tento a onen svet (*ad-dunjá wa al-áchira*)

Podľa „stredovekých“ islámských náboženských predstáv: svet je disk, ktorý pláva na oceáne.

Horizontálne delenie:

Zem obklopuje bájna hora **Qáf**, ktorý drží svet pokope ako obrovský obruč. Korene tejto hory sú spojené s inými veľkými horami. Na hore Qáf bývajú bájni tvorovia ako vták *Rúch / Simurgh* a za horou Qáf – podľa iného podania čiastočne aj pod zemou – sa nachádza ešte **7 zemí** oddelené od seba **7 moriami**.

Sedem zemí je príbytkom rôznych podivných tvorov (pozri nižšie) a slúži ako zásobáreň na pekelné muky (pozri nižšie). V týchto 7 zemiach je niekedy umiestnené peklo, niekedy inokedy ale sa stretne s geografickou predstavou pekla v podzemí, ale Muhammad ho nachádza pri svojej nebeskej ceste (*al-^cisrá wa 'l-mir'ádž*) v nebi (geografiu pekla pozri nižšie).

Vertikálne delenie:

Nad zemou je **7 nebeských sfér**, kde pobývajú anjeli a proroci. V siedmom nebi je lokalizovaný Alláhov trón „za závesmi“ a niekedy aj raj. Raj je tiež ale často lokalizovaný v 7 zemiach alebo na geograficky neurčité miesto.

Alláh, tiež stvoril

anjela,

tak veľkého, že jeho pravá ruka siaha na samotný východ a ľavá na samotný východ a poslal tohto anjela aby – ako Atlas v antických predstavách – podoprel svet. Anjel stojí na

zafírovej skale,

v ktorej je 10 000 jazier, skalu drží na hlave
ktorý má 70 000 hláv, býk stojí na
takých rozmerov, že keby sme jej dali do nosnej dierky celý svet ten
by bol ako horčicové semienko v púštnom piesku, pod rybou/hadom je
pod vodou je
pod vzduchom a všade okolo sveta je

býk
rybe/hadovi

voda
vzduch
tma

Raj – geografia

Raj (*džanna*) je záhrada, Rajských záhrad je 8:

1. príbytok vznešenosti
2. miesto pokoja
3. záhrada útočiska
4. záhrada večnosti
5. záhrada rozkoší
6. Firdaus (perzka predstava v biblickom kontexte Pardes)
7. záhrada trvácnosti
8. záhrada ^cAdn (v biblickom kontexte Eden)

ktoré sú od seba rozdelené siedmimi múrmi zo vzácnych surovín a prepojené podobnými bránami (ozdobené koránskymi veršami) tie sú vzdialené od seba cesty 500 rokov. Zásadnú úlohu v raji zohráva voda, v podstate je to vlhké miesto s bujnou vegetáciou a z luxusných materiálov. Podľa rôznych podaní je 4 alebo 6 rajských riek:

1. rieka milosti
2. *Kausar*
3. gáfrová rieka
4. rieka rajského nápoja (vino, z ktorého sa človek neopije)
5. rieka rajského prameňa
6. rieka vzácneho nektáru

Peklo – geografia

Peklo (*džahanna, an-nár*) je horúce a suché miesto – akoby absolutizovaná púšť – alebo **ohnivá priepasť**. Tiež sú predstavy pekla ako netvora (pozri nižšie).

Pekelný oheň (*samúm*) je ako horúca substancia, podľa al-Kisáího „potravou nebeských ohňov je železo a hnis“.

Je 7 pekiel oddelené od seba múrmi a bránami, tie sú vzdialené od sebe cesty 500 rokov – o jednu menej ako rajských záhrad, čo svedčí o určitom optimizme – tie sú nasledovné:

1. *Džahanna*
2. *Lazá* (modloslužebníci)
3. *al-Hutamá* (Gog a Magog a pod.)
4. *as-Saír* (satani)
5. *Sakkar* (tí čo sa nemodlia a klebetníci)
6. *al-Džahím* (židia, kresťania, zoroasteriánci)
7. *al-Hawaníja* (pokrytci)

Anijely

stvorené zo svetla, nemajú vlastnú vôľu a sú často len manifestáciou Alláhovej suverenity (akoby „Alláhove predĺžené ruky“). Sú bezpohlavní, môžu mať antropomorfnú podobu + krídla (počet párov krídiel podľa dôležitosti až po niekoľko 10000 párov), ale môžu vyzerat' tiež ako kone alebo levy. Ich hlavou úlohou je velebit' a chváliť Alláha (viac-menej nonstop).

Významnejší anjeli:

Džibraíl / Džibríl – prostredník medzi bohom a prorokmi
 Isráfíl a Micháíl – majú dôležité postavenie na konci vekov
 Malik – strážca pekla
 Azráíl – anjel smrti
zabádíja – pekelní anjeli – prevádzkujú peklo, podobní anjeli sú aj v raji
 Hurisky – rajské devy sú podľa niektorej interpretácie tiež anjelmi
 Iblís – spor o jeho podstatu: padlý anjel alebo satan?

Džinnovia a satani

Džinní / džinna (plur. *džinn*) duchovie alebo démoni stvorené z nedymiaceho ohňa *samúm*. Majú subtilné telo schopné rôznych premien. Často disponujú s nadľudskou fyzickou silou, vedia lietať, čarovať a pod., ale majú slabší intelektuálny potenciál ako ľudia. Majú pohlavie a niekedy uzavierajú manželské väzby aj z ľudmi. Ide o predislamské predstavy integrované i v Muhammadovom učení. V Koráne slovo *džinn* nájdeme 22 krát.

Satani (*šajtán*, plur. *šajátin*) sú považovaní tiež za druh džinnov, v Koráne sa spomína 88 krát.

Iblís – „vodca diablov“, „kameňovaný“, jeho hlavná úloha je „našepkávať“ ľuďom.

Poznáme rôzne druhy džinnov:

‘ifrít (význam: byť bez nadeje) najsilnejší z džinnov
márid (význam: byť spurný) zlomyseľný duch, démon
ghúl – démoni púšte
‘ámir – žijú medzi ľuďmi, v obývaných domoch
al-‘ummár, sálih – *genius loci*, duchovia kameňov, stromov a pod.
hátif – hlasy bez tela
tawáqif – démoni snov

qarín / qarína – *alterego*, špecifický negatívny druh, ktorý sprevádza človeka od narodenia až po smrť, je s ním stále a pozná všetky jeho myšlienky. Jeho úlohou je odvrátiť myšlienky človeka od Boha a bohabojného života, respektíve narúšať jeho myšlienky pri modlitbe atď. Ak mu človek podľahne, pomôže mu získať magické schopnosti. Qarín pokračuje vo svojej existencii aj po smrti človeka, a v prípade vyvolávania duší je to práve on, ktorý sa zjavuje vo forme nebožtíka, aby zmiatol ľudí.

Peklo ako netvor-antropofág

Štvornohý netvor, každá noha široká a dlhá 1000 rokov cesty, bude mať 30 000 hláv v tých bude taký istý počet papuli s takým istým počtom zubov. Pysky jeho papuli budú každý veľký ako celý svet. V každej papuli bude mať 2000 železných reťazí, ktoré budú držať zástupy anjelov. V súdny deň ho vyvlečú z pod siedmej zeme, alebo z papule podzemnej ryby/hada, peklo sa padne pred Alláhom na kolena a rozplače sa napokon ho začne nadovšetko velebiť.

Podľa tejto predstavy je teda peklo chtonickým svetovým netvorom v úlohe antropofága.

Obyvatelia raja

Hurisky (*húrí / húríja* „krásne tmavé oči“) – rajske devy, každý muslim v raji bude mať 72 hurisiek k dispozícii, obnovuje sa im panenstvo, a pod.

Anjeli – „prevádzka raja“

„**Mladíci**“ – nalievajú „vino“

Obyvatelia pekla

Satani a diabli – mučia hriešnikov, udržujú pekelný oheň

Iblís – „pán pekla“

Zabádíja – „prevádzka pekla“

Pekelná fauna a flóra

Vedľa pekelných anjelov a satanov nájdeme v pekle zástupy pekelných hadov – so zubami veľkými ako palma – a škorpiónov.

Peklo je síce púste miesto, ale rastie tam napr. strom Zakkún s plodmi páľčivými a kyslými, čo musia konzumovať hriešnici.

Filozofické (*ichwán as-safá'*, al-Farábí, Ibn Síná a pod.) a vedecké (al-Idrísí, al-Bírúní a pod.) kozmologické predstavy sú značne rozdielne.

Moderné islámske myslenie nemá problémy akceptovať modernú vedeckú predstavu kozmu.

Stvorenie

Svet začína stvorením, Bohom *ex nihilo* slovom (alternatívne verzie: tabuľa / perla a pero) Alláh stvoril svet a všetko v ňom aj prvých ľudí **Ádama** (Adama) a **Hawwá'** (Evu). Tí žili

v raji, no potom čo boli Iblísom privedení k tomu aby ochutnali zakázané ovocie museli zostúpiť na zem. S nimi začínajú

„Islamské dejiny“

sú vlastne „islamizovanými“ dejinami (ako môžeme hovoriť tiež o „kresťanských“, „židovských“, alebo o „biblických“ dejinách).

Proroci

dve, navzájom prepletené a nevyklučujúce sa, vývojové línie:

(1) Prvá korešponduje so židovsko-kresťanskou tradíciou (6:84-86): Ádam (Adam), Habíl (Ábel), Núh (Noe), Idrís (Ehoch), Ibráhím (Abrahám), Isháq (Izák), Ismá'íl (Izmael), Ja'qúb (Jakub), Júnus (Jonáš), Iljás (Eliáš), Ajjúb (Jób), Šu'ajb (Jethro), Júsuf (Jozef Egyptský), Hárún (Aron), Imrán (Amran), Músá (Mojžiš), Júša' (Jozue), Tálút (Saul), Dáwúd (Dávid), Sulajmán (Šalamún), al-Jasa' (Elita), 'Uzajr (Ezra), Dániál (Daniel), Zakaríja' (Zachariáš), Jahjá (Ján Krstiteľ), 'Ísá (Ježiš).

(2) Druhú by sme mohli označiť ako tradíciu „arabských“ prorokov, bez jednoznačných biblických paralel vystupujúcich v Koráne akí sú Luqmán, Húd, Sálíh.

Ádam – *hurúf* (písmená)

Ibráhím – *suhuf Ibáhím* (Abrahámove „spisy / knihy“)

Músá - *Tawrát* (Tóra)

Dáwúd - *Zabúr* (Žalmy)

'Ísá - *Indžíl* (Evanjelium)

Teraz po Muhammadovi až do „konca vekov“ je „prechodné obdobie“

Koniec sveta

Žijeme na „konci časov“ a každú chvíľu môže nastať apokalypsa. Koniec času budú predchádzať znamenia: slnko vystúpi na západe, objavia sa obludné zvieratá, „falošní“ vodcovia ľuďí, najmä **ad-Dadžďál**, znovu zostúpi 'Ísá (Ježiš) na zem, prídu národy Jádžúdz a Mádžúdz (Góg a Magóg) a pod.

AD-DADŽDŽÁL je hlavná záporná eschatologická postava, islámska obdoba Antikrista, príde na somári z Iraku, bude mať jedno oko a na čele napísané *káfir* (neveriaci) a pod. Dadžďála zabije 'Ísá pri Jeruzalem s tým, že sa na neho pozrie. Potom prídu národy Jádžúdz a Mádžúdz a pod.

AL-MAHDÍ je „Bohom správne vedený“ (od koreňa *h-d-j*, „byť Bohom správne vedený“). Mal by pochádzať z *ahl al-bajt*. Muslimská tradícia ukazuje *mahdího* ako obnovovateľa (podobne ako *mudžaddid*) a vodcu muslimov, ktorý vystúpi na konci vekov, keď potom čo spolu s prorokom 'Ísá porazí a zabije **al-Dadžďála** nastolí na zemi poriadok a spravodlivosť. *Mahdí* zvedie podľa eschatologických predstáv hlavnú bitku s neveriacimi medzi nimi s Habešanom, ktorí zničí Ka'bu a s tým zanikne aj islám ako náboženstvo (!)

Potom po troch zatrúbeniach príde posledný súd: každý zomrie (v rátane *džinnov* a diablov) a nastane vzkriesenie (*máád*) a všetci budú súdení. Miestom súdu bude Mekka alebo Jeruzalem. Predstavy sa rôznia o tom ako to bude vyzerat': budú sa vážiť skutky na „váhach spravodlivosti“ a podľa toho sa dostanú ľudia do raja či pekla, či bude most nad peklom a pod.